

Неля Ткачук
викладач-методист кафедри педагогіки
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Автор піднімає питання щодо підготовки майбутніх соціальних педагогів у сфері соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю на сучасному етапі розвитку освіти в Україні. Увагу зосереджено на важливості формування у студентів цілісного уявлення про процес соціалізації особистості, розумінні мети соціально-педагогічної діяльності, а також реалізації основних функцій діяльності соціальних педагогів.

Ключові слова: *соціалізація освіти, соціалізація особистості, стихійна соціалізація, відносно спрямована соціалізація, соціально-контрольована соціалізація, психологічні та соціально-педагогічні механізми соціалізації, фактори соціалізації, засоби соціалізації, основні функції діяльності соціального педагога.*

Суспільні процеси в Україні докорінно змінили ціннісні критерії до системи освіти, визначаючи її у сферу духовного обслуговування людини, як найбільш оптимальний засіб її розвитку. Основна вимога сьогодення до школи – це створення сприятливих умов для успішної соціалізації особистості. Нова освітня стратегічна функція сучасної школи, що будується на завданнях гуманізму і демократизації освітнього процесу, все частіше пов'язують з теорією педагогіки життєтворчості та соціалізації особистості здобувачів освіти [7].

Для успішного здійснення соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю, майбутнім фахівцям соціальної служби потрібно мати цілісне уявлення про процес соціалізації особистості, знати складові процесу соціалізації, механізми соціалізації, фактори соціалізації, агенти соціалізації та засоби соціалізації, чітко розуміти мету соціально-педагогічної діяльності, її основні принципи, етапи; знати і забезпечувати реалізацію основних функцій діяльності соціальних педагогів.

Усі поняття, зазначені вище, студенти вивчають під час оволодіння знаннями з предмета «Соціалізація особистості» у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії.

Соціалізація освіти – це багатогранний процес, в основі якого є переорієнтація свідомості вчителя на головний висновок сучасної теорії соціалізації: «Особистість, що формується – не об'єкт якихось зовнішніх впливів, а активний суб'єкт соціалізації» [3].

Соціалізація особистості – процес формування особистості в певних соціальних умовах і соціальних групах, в ході якого дитина вибірково вводить в свою систему поведінки ті норми і правила, які прийняті в даній соціальній групі і суспільстві [5].

Розрізняють кілька видів соціалізації: стихійна соціалізація, відносно спрямована соціалізація; соціально-контрольована соціалізація.

Стихійна соціалізація людини відбувається внаслідок впливу на особистість різноманітних спеціально не створюваних обставин суспільного життя.

Відносно спрямована соціалізація має на меті організацію в суспільстві певних економічних, законодавчих та інших передумов, які впливають на розвиток та життєвий шлях особистості (наприклад, початок навчання в школі, мінімальний освітній рівень, віковий ценз початку трудового життя тощо).

Соціально-контрольована соціалізація (виховання) – це процес спеціально організованої передачі соціального досвіду особистості та розвитку її потенційних можливостей, який відбувається в різних державних та недержавних організаціях (школа, позанавчальні заклади, дитячі та молодіжні організації тощо) [2].

Майбутнім соціальним педагогам необхідно розуміти механізми соціалізації.

Сучасні науковці розподіляють механізми соціалізації на такі дві групи:

– психологічні механізми: імпринтинг, екзистенціальний натиск, наслідування, ідентифікація, рефлексія;

– соціально-педагогічні механізми соціалізації: традиційний, інституціональний, стилізований, міжособистісний [4].

Соціалізація відбувається у взаємодії особистості з величезною кількістю різних умов та впливів середовища, які називають факторами соціалізації. Серед них виокремлюють мегафактори

(космос, планета, світ); макрофактори (країна, етнос, суспільство, держава); мезофактори (тип поселення, засоби масової інформації, субкультури); мікрофактори (сім'я, сусідство, групи однолітків, виховні організації).

Мікрофактори впливають на розвиток людини через так званих агентів соціалізації, тобто осіб, у безпосередній взаємодії з якими протікає її життя. На різних вікових етапах склад агентів специфічний. За сімейною приналежністю це можуть бути батьки, інші члени родини (дідусі й бабусі, тітки й дядьки, брати й сестри, інші родичі), а також сусіди, товариші по грі, учителі. За своїм віком агенти соціалізації можуть бути дорослими, однолітками, старшими або молодшими партнерами [2].

Соціалізація людини здійснюється широким універсальним набором засобів соціалізації, змістовно специфічних для того або іншого суспільства, соціального шару або віку людини. До них можна віднести: мову і мовлення агентів соціалізації; сформовані побутові та гігієнічні вміння і уявлення; продукти матеріальної культури, що оточують людину; елементи духовної культури (колискові пісні, казки, прикмети, забобони, звичаї, добутки літератури і мистецтва та ін.); стиль і зміст спілкування у родині, у групах однолітків, у виховних та інших організаціях; методи заохочення і покарання у родині, у групах однолітків, у виховних, професійних та інших організаціях; послідовне залучення людини до численних видів і типів відносин в основних сферах її життєдіяльності: спілкуванні, грі, пізнанні, предметно-практичній та духовно-практичній діяльності, спорті, а також у сімейній, професійній, рекреаційній, суспільній та інших сферах [6].

Мета соціально-педагогічної діяльності полягає у сприянні в адаптації і позитивній соціалізації особистості шляхом допомоги їй у засвоєнні соціальних норм і цінностей; створенні умов для психологічного комфорту і безпеки дитини; задоволенні потреб особистості у вмінні ефективно розв'язувати життєві проблеми; попередженні негативних явищ у сім'ї, школі, іншому найближчому соціальному оточенні [4].

Провідними принципами соціально-педагогічної діяльності є гуманізм, демократизм, компетентність.

Основними функціями діяльності соціального педагога є: діагностично-прогностична, посередницька, корекційно-

реабілітаційна, охоронно-захисна, попереджувально-профілактична, евристична. Названі функції наповнюються конкретним змістом діяльності, а саме:

– діагностично-прогностична передбачає вивчення дитини, її становища і станів у різних виховних середовищах і ситуаціях, відносин у сім'ї, школі, з дітьми в різних групах, індивідуальних можливостей і потенцій виховного середовища;

– посередницька полягає у координації і об'єднанні зусиль різних спеціалістів і організацій, які спроможні захистити права людини, встановити її статус, допомогти у розв'язанні актуальних проблем;

– корекційно-реабілітаційна спрямовується на пошук шляхів і варіантів виходу з життєвої кризи, соціально-педагогічну підтримку і супровід;

– охоронно-захисна полягає у захисті прав і інтересів особистості, соціально-педагогічній роботі з сім'єю;

– попереджувально-профілактична передбачає спрямування діяльності особи на вивчення і дотримання соціальних норм, проведення змістовного дозвілля, самоаналіз і самовиховання; вивчення і поширення кращого досвіду соціального виховання;

– евристична спрямовується на допомогу в створенні умов для розвитку здібностей і талантів особистості [1].

Визначені аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів у сфері соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю не є вичерпними. У подальших дослідженнях варто звернути увагу на здійснення соціально-педагогічної діяльності, яку можна реалізувати у різних сферах діяльності та розкрити у таких етапах: діагностичному, соціально-педагогічного прогнозування, соціально-педагогічного моделювання, апробації технології і безпосередньої діяльності, результативному, що передбачає оцінку і аналіз отриманих результатів діяльності, визначення наступних перспектив.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів має бути спрямована на формування компетентного фахівця, спроможного надати кваліфіковану допомогу, використовуючи фахові знання, а також аналітичні, прогностичні, проектувальні, рефлексивні й комунікативні вміння.

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Т. Ф. Соціалізація особистості: можливості й ризики: науково-методичний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2007. 152 с.

2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
3. Зверева І. Д. Соціальна педагогіка: теорії і технології : підручник. К.: Знання, 2006. 258 с.
4. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : навчально-методичний посібник. Київ: УДЦССМ, 2001. 220 с.
5. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: навчально- методичний посібник. Київ: Академвидав, 1998. 308 с.
6. Мудрик А. В. Социализация человека: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия, 2006. 304 с.
7. Ящук І.П., Тафінцева С.І. Кроки соціалізації. Начально-методичний посібник. Хмельницький.: ХГПА. 2007. 89с.

Ганна Чайковська

кандидат біологічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
ТНПУ імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У статті визначено ефективність методу проєктів у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників. З'ясовано, що проєктна діяльність сприяє розвитку активної позиції здобувачів вищої освіти, формуванню у них практичних навичок, орієнтованих на виконання професійних завдань, здатності брати на себе відповідальність за стан природного й соціального середовища. Доведено, що використання екологічних проєктів в освітньому середовищі вищої школи сприяє підготовці студентів до виконання їхніх професійних обов'язків у галузі зеленої соціальної роботи.

Ключові слова: проєкти, проєктна діяльність, майбутні соціальні працівники, професійна підготовка, зелена соціальна робота.

Інтерес сучасної науки до проблеми зеленої соціальної роботи (Green Social Work) актуалізує пошук й упровадження шляхів її реалізації у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників.